

KVINNOFRONTEN

Box 2007, 128 21 Skarpnäck
e-post: kvinnofronten@sverige.nu
Org. nr: 802411-0119
Plusgiro: 5 56 23 - 3
hemsida:
www.kvinnofronten.nu

Till

JUSTITIEDEPARTEMENTET
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

YTTRANDE

över SOU 2020:57 – "Ett särskilt hedersbrott" – Dnr. Ju2020/03640

Sammanfattning

Kvinnofronten beklagar att utredningen inte har gjort någon genomgång av vad förtryck i namn av heder egentligen är. Denna grundläggande brist på analys gör att utredningen inte kan lämna välbetänkta och avvägda förslag och att domstolarna därmed inte får den vägledning som behövs för att kunna göra en ny lag rättssäker.

Utredningens resonemang genomsyras till stor del av just ett sådant ensidigt förövarperspektiv som Sverige har kritiserats för när det gäller kontaktförbud, vilket får till följd att utredningen avfärdar Grevios kritik utan närmare granskning.

Tillsammans med utredningens genomgående okunskap om mäns sexualiserade våld mot kvinnor innebär detta att utredningens slutsatser inte utgår från den konkreta verklighet som utredningen ska ge förslag till åtgärder kring. Detta drabbar just dem som är offer för såväl våld i namn av heder som kvinnofridskränkning.

Kvinnofronten **anser**:

- att ett nytt hedersbrott **inte bör införas** på så felaktiga grunder som utredningens förslag är,
- att ett nytt hedersbrott **inte bör införas** utan att regeringen först klargjort allt det som utredningens så bristande analys har lämnat helt outrett,
- att brottsrequisitet oavsett om det gäller ett särskilt brott eller straffskärpning bör formuleras "i syfte att bevara eller återupprätta en familjs, släkt eller annan liknande grupps **föreställning om heder**",
- att straffskalan för grov kvinnofridskränkning **bör höjas** till minst ett års fängelse,
- att **utvidgat kontaktförbud** – om det inte finns särskilda skäl som talar emot det – **ska** kombineras med elektronisk övervakning,
- att **lagstiftning snarast behöver införas** för att möjliggöra att en misstänkt gärningsman ska kunna avlägsnas från den gemensamma bostaden.

Allmänna kommentarer

Kvinnomisshandel är ett allvarligt men ändå utbrett brott, med förövare ur alla samhällsklasser. Officiellt fördöms brottet, men i den vardagliga praktiken är det ett brott som regelmässigt både **bagatelliseras** och är helt **normaliserat** i samhället. Därför förlorar förövarna ingenting – åtminstone om de tillhör medel- eller överklassen – av sitt goda anseende ens när de har dömts. Detta faktum är en av de stora svårigheterna med att lyckas bekämpa mäns våld mot kvinnor, det vill säga att brotten mot kvinnor bortom de fina orden inte alls tas på allvar.

För att brotten inte tas på allvar är det till och med möjligt för en statlig utredning som ska

ta ställning till eventuell förändring av straffskalan vid kvinnomisshandel att ta *en dömd förövare*, dömd för såväl *kvinnomisshandel* som *hemfridsbrott*, till hjälp när utredningen ska diskutera sina juridiska *överbäganden och straffrättsteoretiska frågeställningar* om kvinnofridskränkning och kontaktförbud.¹ Vi frågar oss *vid vilket annat brott* än just mäns våld mot kvinnor som utredare skulle komma på tanken att på detta sätt låta en dömd förövare påverka diskussionen om samhällets syn på hans brott och straff?

Kvinnofronten vill starkt protestera mot utredningens val av referensperson i detta fall. Vi frågar oss också i hur stor utsträckning det dominerande förövarperspektiv som genomsyrar utredningen i kapitlen om *kvinnofridskränkning* och *kontaktförbud* har färgats av detta.

UTREDNINGEN SOM HELHET genomsyras av både en okunskap om och brist på förståelse för vad mäns våld mot kvinnor är och innebär. Straffrätten i Sverige bygger i regel på ett system av enskilda brott där förövare och offer ses som likvärdiga parter, det vill säga utan hänsyn till att vi lever i ett samhälle där könen har olika villkor, värde och makt. Samtidigt finns det också lagar som skapats just utifrån en analys av könens faktiskt olika villkor i ett ojämnt samhälle. Detta gäller exempelvis sexköpslagen respektive grov kvinnofridskränkning. Men utredningen visar ingen medvetenhet om detta.

Utmärkande för mäns våld mot kvinnor är att det till skillnad från många andra brott inte är normbrott. Det är inget undantag, ingen marginell förekomst, utan en följd av vardagliga mönster i ett ojämnt samhälle. Detta måste straffrätten förhålla sig till om samhället vill kunna bekämpa mäns våld mot kvinnor.

När brottet grov kvinnofridskränkning infördes var det för att lagstiftaren insett detta. Det bygger på en förståelse av att det är något helt annat att leva under ständigt pågående hot och våld än att utsättas för ett enskilt, tillfälligt hot eller våldstillfälle. Det var kunskapen om *våldets normaliseringsprocess* vid mäns sexualiserade våld mot kvinnor och hur de enskilda gärningarna hör samman i vad våldsforskningen kallat ett ”kontinuum” av hot, nedbrytning av självkänsla, fysiskt våld, vardagligt kontrollerande av beteenden etc. som var grunden för införandet av det då nya brottet. (Se vidare punkt 8.2 nedan) Men genomgående i denna utredning förminskas dessa insikter om våldets sammanhang till att istället bara framställas som syftande till en enklare straffskärpning.

Våld i namn av heder pågår i ett liknande sammanhang av hot, nedbrytning av självkänsla, fysiskt våld, vardagligt kontrollerande av beteenden etc. Det är samhällets oförmåga att se detta *våldssammanhang* som har fått till följd att utsatta flickor gång på gång under flera års tid kan nekas stöd och hjälp, för att sedan dödas i hedersmord. *För att samhället ska kunna motverka våld i namn av heder måste det finnas en förståelse för vad hedersförtryck är.*

Men utredningen har inte brytt sig om att göra en analys av vad förtryck i namn av heder är. Därför blir utredningens förslag till ny brottsrubricering i stort sett bara en variant av den straffskärpning som redan finns i Brottsbalken.

Att utredningen så totalt brister i förståelsen av våldets sammanhang är mycket allvarligt, eftersom de som får betala priset för det är de fortsatta offren för detta förtryck.

Kommentarer till utredningens olika delar

Kapitel 6 Hedersrelaterade kränkningar

Kvinnofronten reagerar starkt mot utredningens förenklade och missvisande definition av hedersförtryck. Utredningen konstaterar först att regeringen har beskrivit att hedersrelaterat våld och förtryck, liksom mäns våld mot kvinnor generellt, har sin grund i kön, makt, sexualitet och kulturella föreställningar om dessa, samt att ett hederstänkande *inte* ska ses som kopplat till någon specifik kultur. Men utredningen hävdar att regeringens syn är missvisande, och driver att vi istället bör beskriva detta förtryck som just ”hederskultur”. Utan analys, argumentation eller motivering påstår utredningen bara att enligt ”numera

mer vedertagen terminologi” utgör hederstänkande ”ett slags egen kultur”.

Detta är djupt felaktigt. Liksom all annan kultur avspeglar och reproducerar kulturen även i Sverige självfallet samhällets grundläggande könsmaktstruktur *samtidigt* som kulturen också innehåller värderingar som är direkt emot kvinnoförtryck och för jämställdhet. Kvinnoförtrycket kan se olika ut, vara olika starkt inom olika områden och skilja sig på andra sätt, men i grunden innehåller all kultur ett mått av patriarkalt hederstänkande, vilket syns i mäns sexualiserade våld mot kvinnor överallt. *Se vidare punkt 8.3.4.*

I själva verket är det som utredningen driver här ett uttryck för ett klassiskt kolonialt tänkande om vi och dem, och har ingen förankring i verkliga situationer av våld i namn av heder. Istället får det till följd att olika uttryck för mäns våld mot kvinnor delas upp som om det var helt skilda företeelser, och inte olika former av sådant våld som grundar sig i könsens olika värde, villkor och makt i alla ojämsställda samhällen. Detta försvårar förståelsen för mäns våld mot kvinnor som utbredd samhällsföreteelse. Genom betoningarna på de grövsta exemplen av våld i namn av heder riskerar en sådan inställning också att förminska och bagatellisera det våld mot kvinnor och barn som utövas av ”svenska” män.

Dessutom skadar en sådan definition dem som är offer för just det förtryck som utförs i namn av heder, genom att våld utifrån föreställningar om heder framstår som rationella svarshandlingar utifrån att offret förväntas ha begått ett normbrott. Vilka negativa följder en sådan syn kan få för offret har bland annat beskrivits i en studie av en förundersökning om hedersvåld.² Det fick exempelvis till följd att fokus för polisen hamnade på vad flickan kunde tänkas ha gjort för att straffas på detta sätt, samtidigt som allt det som hennes förövare gjort mot andra flickor – utan invandrarbakgrund – osynliggjordes, och han delvis ansvarsbefriades genom att hans handlingar förklarades utifrån etnicitet. Sammanhanget av mäns sexualiserade våld mot kvinnor osynliggjordes.

Utredningen framställer vidare våld i namn av heder som att det skulle skilja sig från andra uttryck för mäns sexualiserade våld genom att det är *planerat*. Men detta är en myt. Den som har minsta kunskap om exempelvis kvinnomisshandel vet att inte heller det våldet utövas spontant och okontrollerat, det utförs hemma bakom stängda dörrar. Det är planering bakom att appar placeras i kvinnans mobil för att bevaka och kontrollera henne, eller att spårsändare sätts in i barnens leksaker för att hitta dem i skyddade boenden. Detsamma gäller förståelsen för omgivningens delaktighet. Vi ser exempelvis vid incest hur ofta familj och släkt inte vill se vad förövaren gör, och liksom vid hedersförtryck istället ofta tiger, vilket gör att förövarens våld legitimeras och att offrets utsatthet osynliggörs. Våldtäkt är ett annat uppenbart exempel, där offer inte blir trodda och omgivningen sluter upp bakom förövaren. Men utredningen har över huvud taget inte brytt sig om att analysera detta.

OM FRÅGAN ÄR OM ETT NYTT BROTT SKA INFÖRAS, borde det första en utredning gör vara att analysera det som diskuteras – i detta fall vad som utmärker *det förtryck som utövas i namn av heder*. Vad innebär hela detta förtryck, vad skiljer respektive är gemensamt mellan våld i namn av heder och andra former av mäns sexualiserade våld? En utredning borde ha klargjort vilka av hedersförtryckets olika gärningar som skulle kunna kriminaliseras, vilka som skulle behöva hänföras till andra samhällliga åtgärder som informationsinsatser, stöd till offer etc. och hur hedersförtryckets sammanhang ska förstås i lagstiftningen. Den skulle vidare ha givit klara riktlinjer för hur domstolarna borde tolka och bedöma ett eventuellt nytt brott. Ingenting av detta lever utredningen upp till.

Kapitel 8 Ett särskilt hedersbrott

8.2 DET FINNS ETT BEHOV AV EN SÄRSKILD BROTTSTYP AVSEENDE HEDERSRELATERADE GÄRNINGAR

Kvinnofronten är inte principiellt emot möjligheten att införa ett särskilt hedersbrott. Men utredningens analys är så undermålig att det framstår som både omöjligt och djupt rätts-

osäkert att införa ett särskilt brott utifrån denna utrednings resonemang.

Idag finns hedersmotiv med i Brottsbalken som försvärande faktor vid andra brott (Brb 29 kapitlet, 2 § 10). När utredningen föreslår att ett särskilt nytt brott ska införas gör den det utan att närmare analysera vad skillnaden i förhållande till straffskärpning egentligen ska innebära rent konkret. Utredningen klargör inte heller på vilka sätt hedersbrott som sådant skiljer sig respektive liknar övriga brott inom området mäns sexualiserade våld mot kvinnor. Det framstår som mycket oklart hur hedersbrott egentligen ska tolkas. Denna oklarhet gör det närmast omöjligt för domstolarna att bedöma det nya brottet och innebär därmed en inbyggd rättsosäkerhet.

Utredningen blandar vidare ihop förutsättningarna för hedersmotiv så som det finns med som försvärande faktor i Brottsbalken idag och brottet grov kvinnofridskränkning, trots att de har helt olika förutsättningar. Utredningen hänvisar till att regeringen angivit att hedersmotivet i Brottsbalken idag inte ska vara perdurerande (det vill säga brott som anses pågå under hela den tid som ett tillstånd varar), utan ”består av ett antal självständigt straffbelagda gärningar” men inom ramen för en ”upprepad kränkning”. Detta torde vara självklart vid något som endast är en *straffskärpning*. Men utredningen ser inte att denna beskrivning i själva verket är något helt annat än förutsättningen för grov kvinnofridskränkning, som regeringens sammanfattning av SOU 1995:60 beskriver som just ständigt pågående: *”För en kvinna som under en längre tid har levt i ett förhållande där hon blivit utsatt för övergrepp av en man är det inte främst de enskilda fysiska övergreppen i sig som karakteriserar kvinnans utsatta situation. Ofta är det inte möjligt för kvinnan att i detalj beskriva vart och ett av övergreppen. Verkligheten är i stället många gånger sådan att kvinnans tillvaro varit helt präglad av våld och hot. Våldet har varit det normala, och tidsperioden utan våld har hört till undantagen.”*³

Det som utmärkte införandet av kvinnofridsbrottet var just att det till skillnad från hur straffrättens regelverk oftast är uppbyggt – med fokus på enskilda gärningar – utgick från en förståelse för våldets normaliseringsprocess⁴ och hur de enskilda gärningarna hörde samman i vad våldsforskningen kallat ett ”kontinuum”⁵ av utsatthet – hot, nedbrytning av självkänsla, fysiskt våld, ekonomiskt våld, vardagligt kontrollerande av beteenden etc. Det då nya brottet skapades för att försöka fånga det faktum att det är något helt annat att leva under ständigt hot än att utsättas för ett enskilt, tillfälligt hot.

Men denna utredning väljer att istället tolka brottet som en straffskärpning – med sina uppräknings av hur ”två ringa misshandlar och ett olaga hot” skulle få lite högre straffvärde genom att falla under detta brott. På det sättet försvinner hela den förståelse av vad mäns sexualiserade våld är och innebär, som var skälet till att kvinnofridslagen infördes.

VÅLD I NAMN AV HEDER utövas i ett liknande ”kontinuum” som kvinnofridskränkningar. Kunskapen om sådana hedersbrott har växt fram i Sverige utifrån flera mordfall som föregåtts av just ett sådant sammanhang av en ständig vardag av nedbrytning, våld och kontroll från närstående. Mordfallen har visat på samhällets okunskap om dessa sammanhang – och därmed oförmåga att upptäcka och beivra detta våld i namn av heder innan det gått så långt att mordet skett. I en studie av den rättsliga hanteringen av ett hedersmord visar författarna exempelvis hur mordet av Sara hade föregåtts av flera år då hon vid upprepade tillfällen sökte hjälp och stöd utan att tas på tillräckligt allvar, just för att samhälle och rättsväsende inte har ett sådant sammantaget perspektiv på företeelsen våld i namn av heder.⁶

Dessa hedersmord visar också hur socialtjänstens fokus på föräldrars rätt och familjesammanhållning osynliggör barnens utsatthet. Barns berättelser om det vardagliga sammanhang av kontroll, hot och ”mindre” våld bagatelliseras och förminskas, och barnens rädsla för föräldern/förövaren avfärdas. Det gäller både barn och ungdomar vid våld i namn av heder och de barn som mot sin uttalade vilja tvingas till umgänge med sin våldsamma pappa, till och med i de fall han är dömd för våld även mot barnen.⁷ Denna vardag av ut-

satthet för mäns våld mot kvinnor och barn som så många utsatta barn berättar om, finns över huvud taget inte med i utredningen.

*Att utredningen så totalt brister i förståelsen av **våldets sammanhang** är särdeles alarmerande, då en sådan förståelse är helt nödvändig för att samhället ska kunna motverka detta våld.*

Utan att alls klargöra vad förtryck i namn av heder är tycks utredningen istället endast utgå ifrån att de handlingar som redan idag berörs av den existerande straffskärpningen enligt hedersmotiv ska vara desamma som ska kriminaliseras inom det nya brottet.

Allt detta sammantaget innebär att utredningen inte alls tagit förtryck i namn av heder på allvar. Det är ett stort svek mot alla som utsätts för detta våld.

*KVINNOFRONTEN anser att ett nytt hedersbrott **inte bör införas** utan att regeringen först klargjort allt det som utredningens bristande analys har lämnat helt outrett.*

8.3.4 REKVISITET AVSEENDE HEDER

Tvärt emot vad utredningen tycks förstå, är föreställningar om mäns ”heder” i själva verket utmärkande för en mycket stor del av det förtryck som mäns sexualiserade våld mot kvinnor är i ett ojämnt samhälle. Men något som delvis skiljer förtryck i namn av heder från andra exempel på mäns sexualiserade våld mot kvinnor är att det oftare utövas *samordnat* av familjer eller släkter. Därför är det klargörande om brott som rör föreställningar om heder i Brottsbalken definieras utifrån just familjers, släkters eller liknandes föreställningar om heder.

Men i förslaget till brottsrekvisit för det nya brottet står, precis som i brottskärpningen som redan finns i Brottsbalken idag, formuleringen ”**en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grups heder**” (vår betoning). Det innebär i själva verket att betydligt fler fall än lagstiftaren nog tänkt skulle kunna dömas i enlighet med denna formulering. Kvinnofronten anser att gränsdragningar för detta är något som måste klargöras.

REKVISITET HEDER borde också diskuteras ur offrets perspektiv. För offer vid förtryck i namn av heder blir ”heder” i dessa fall synonymt med grovt kvinnoförtryck. Utifrån offerperspektiv blir det därmed helt fel att i författningstexten uttrycka brottsrekvisitet som ett syfte att ”bevara och återupprätta någons heder”. Kvinnofronten anser därför – i likhet med Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten – att det istället ska formuleras som ett syfte att bevara och återupprätta en ”**föreställning om**” heder. På det sättet går det inte att missförstå: heder kan vara en *förklaring* till våldet, men aldrig ursäktat det.

*KVINNOFRONTEN anser att brottsrekvisitet oavsett om det gäller ett särskilt brott eller straffskärpning bör formuleras ”i syfte att bevara eller återupprätta en familjs, släkt eller annan liknande grups **föreställning om heder**”.*

8.3.5 STRAFFSKALA, FÖRHÅLLET TILL DEN NYA STRAFFSKÄRPNINGSGRUNDEN OCH KONKURRENSFRÅGOR

Utredningens bristande analys gör det svårt att bedöma straffskalan för det föreslagna hedersbrottet. Om det nya brottet i princip ska ses endast som en variant av straffhöjande motiv för enskilda brott inom ramen för en upprepad kränkning kan straffvärdet kanske ses som lägre, om det nya brottet ska ses i en sammanhängande förtryckssituation, det vill säga i enlighet med det kontinuum av utsatthet som offret faktiskt tvingas leva i, är straffvärdet förstås högre.

Utredningen placerar det nya hedersbrottet direkt efter grov kvinnofridskränkning, men framställer samtidigt båda dessa brott som om det endast handlade om någon form av upprepad enskild brottslighet, vilket gör det omöjligt för oss att ta ställning till förslag om straffskala för det nya brottet. Kvinnofronten anser att utredningens hela resonemang är ett starkt förminskande av brottet grov kvinnofridskränkning, och därmed indirekt även av det förtryck som mäns våld i namn av heder innebär.

8.5.1 PRESKRPTIONSTID

Utredningen har haft i uppdrag att ta ställning till om *särskilda preskriptionsregler bör gälla om hedersbrott har begåtts mot en person under 18 år*. Men utredningen har valt att inte alls diskutera *hedersförtryck som sådant*, utan föreslår endast en ny lag som en form av straffskärpning av upprepade enskilda, redan existerande, brott. På så sätt undviker utredningen att svara på den fråga som regeringens direktiv utgår ifrån, nämligen om det bör finnas särskilda preskriptionsregler *för de barn som tvingats leva i ett sammanhang av hedersförtryck under delar av eller hela sin uppväxt*.

Istället hävdar utredningen även vid denna punkt att brottet endast bör utgå från ett staplande av enskilda, separata brottstillfällen – och osynliggör på så sätt återigen det sammanhang av förtryck, hot och våld i namn av heder som framför allt unga flickor är utsatta för.

KVINNOFRONTEN anser att det bör finnas särskilda preskriptionsregler för sådana brott i namn av heder som utförs mot barn under 18 år.

Kapitel 9 Straffskalor och straffprocessuella frågor

Utredningens resonemang kring straffskalor vid kvinnofridsbrottet framstår som närmast provocerande, då utredaren genomgående endast väger och mäter enskilda tillfällen av våld eller kränkningar. Detta är inte på något sätt i överensstämmelse med brottet, där själva syftet med införandet av ett särskilt kvinnofridsbrott ju varit förståelsen för brottets karaktär av pågående utsatthet, *se punkt 8.2 ovan*.

DET ÄR FÖRSTÅELEN FÖR DETTA KONTINUUM AV VÅLD OCH HOT som är utmärkande för kvinnofridsbrottet. Men denna förståelse lyser med sin frånvaro i utredningens resonemang, som genomgående förminskar och bagatelliserar brottet i sina jämförelser med diverse enskilda brott med bötesstraff respektive sammanslagna brottstillfällen. Utredningens skrivning om kvinnofridsbrottet som ”flerfaldig brottslighet” är både en förenkling och förvrängning av brottets karaktär.

Kvinnofronten anser att utredningen på grund av sin oförmåga att förstå vilket brott den diskuterar, i kombination med det dominerande förövarperspektivet, helt har misslyckats med att alls göra en straffvärdesbedömning. Detta är synnerligen allvarligt.

9.2.1 DEN NUVARANDE STRAFFSKALAN FÖR DE S.K. FRIDSKRÄNKNINGSBROTTE

Kvinnofronten anser, i enlighet med Polismyndigheten, att *grov kvinnofridskränkning* är ett mycket grovt brott, och att straffskalan därmed bör ändras för att avspegla brottets allvarliga karaktär. Utredningen däremot diskuterar genomgående ur förövarens perspektiv, och gör jämförelser med enkla bötesbrott. Men sett ur *offrets perspektiv* och den utsatthet som offret lever under, borde kvinnofridsbrottet snarast jämföras med sådana grova brott som exempelvis våldtäkt, som har ett straffminimum på *två år*.

KVINNOFRONTEN anser att straffskalan för grov kvinnofridskränkning bör höjas till minst ett års fängelse.

Kvinnofronten vill också protestera mot utredningens bisarra resonemang om att en höjning av straffminimum skulle leda till att domstolarna inte alls kommer att vilja döma för kvinnofridsbrott. Det är inte lagstiftaren som ska anpassa sig till vad domare eventuellt kan tycka – det är domstolarna som ska döma i enlighet med de lagar som lagstiftarna har antagit.

9.3 STRAFFPROCESSUELLA FRÅGOR

Att sänka gränsen för då en sekretessbelagd uppgift ska få tas in av myndigheter är en stor och integritetsmässigt viktig fråga, som utredningen inte alls brytt sig om att diskutera. Istället förvränger utredningen Polismyndighetens påpekande om att höjt straffminimum vid grov kvinnofridskränkning även skulle göra att polisen fick bättre verktyg för att samla

in nödvändig stödbevisning, och tar sin egen ovilja att höja straffminimum som tillräcklig intäkt för att istället föreslå en ändring av lagen angående sekretess. Detta är inte rätts-säkert.

Utredningens slarviga kommentarer om att det ”visserligen” finns ”en rad andra brott” som kommer att beröras om deras förslag går igenom visar med vilken, minst sagt, bristande analys den har lagt sitt förslag.

KVINNOFRONTEN anser – utan att ta ställning till vad gränsen bör vara – att en lagändring inte får göras på så lösa grunder som utredningens förslag innebär.

Kapitel 10 Kontaktförbud

Även i detta kapitel låter utredningen förövarens perspektiv väga tyngre än brottsoffrets genom att fokusera på kontaktförbudets negativa konsekvenser för den som tilldelas ett sådant förbud och inte på *den utsattas behov av skydd*. Resonemangen om brottets allvar, med utredningens spekulationer om att den utsatta kanske skulle bjuda hem den som har besöksförbud, framstår som både bagatelliserande inför detta brott och djupt oseriöst.

10.2 UTVIDGAT KONTAKTFÖRBUD MED ELEKTRONISK ÖVERVAKNING SOM EN FÖRSTAHANDSÅTGÄRD

Ett *utvidgat kontaktförbud* enligt § 2 utfärdas på grund av bedömningen att *skyddsbehovet är större* än för vanligt kontaktförbud enligt § 1. Detta i sig borde då vara tillräckligt för att motivera elektronisk övervakning.

Den skärpning som infördes 2018 om elektronisk bevakning vid *överträdelse* av kontaktförbud har knappt använts av domstolarna. Det faktum att domstolarna redan idag är så obenägna att döma ens för överträdelser av kontaktförbud gör att utredningens försiktiga förslag om att de ska kunna ”få” döma till elektronisk bevakning vid utvidgat kontaktförbud framstår som djupt otillräckligt.

KVINNOFRONTEN anser att utvidgat kontaktförbud – om det inte finns särskilda skäl emot det – ska kombineras med elektronisk övervakning.

10.3 STRAFFSKALAN FÖR ÖVERTRÄDELSE AV KONTAKTFÖRBUD

Kvinnofronten anser att utredningen genomgående bagatelliserar brottets allvar även under denna punkt, men Kvinnofronten *stöder* utredningens slutsats att böter helt bör tas bort ur straffskalan för överträdelse av kontaktförbud.

Vi anser vidare också att ringa brott inte längre ska ansvarsbefrias, utan dömas till bötesstraff. Men att låta straffpåföljden för ett så allvarligt brott som *överträdelse av kontaktförbud* stanna vid böter borde i så fall förutsätta att domstolarna uppmanas att vara mycket restriktiva med att alls bedöma sådana brott som ringa.

10.4 EN UTVIDGAD MÖJLIGHET ATT AVLÄGSNA EN MISSTÄNKT GÄRNINGSPERSON FRÅN GEMENSAM BOSTAD?

Kvinnofronten reagerar starkt mot utredningens snabba avfärdande av Grevios kritik av Sverige. Återigen antar utredningen ett förövarperspektiv och förringar det faktum att ansökningar om kontaktförbud så ofta avslås och att utsatta kvinnor därmed faktiskt inte får stöd och skydd i Sverige. Genom att idealisera den svenska regleringen och hänvisa till de misstänkta rättssäkerhet avfärdar utredningen Grevios förslag utan att ens fråga vad som skulle kunna göras för att garantera *kvinnors rättssäkerhet* i en stat som vill kalla sig demokratisk.

Istället bagatelliserar utredningen än en gång brottet genom att hävda att det räcker med att någon annan än den utsatta själv ju *kan* göra en ansökan om kontaktförbud. Utredningens påstående om att *”den svenska lagstiftningen på ett effektivt sätt möjliggör ett avlägsnande av en misstänkt gärningsperson från en gemensam bostad”* har ingen som helst överensstämmelse med verkligheten. Sverige måste börja ta ansvar för att skydda utsatta kvinnor.

KVINNOFRONTEN anser i likhet med Grevio att **lagstiftning snarast behöver införas** för att möjliggöra att en misstänkt gärningsman snarast ska kunna avlägsnas från den gemensamma bostaden.

Även när det gäller Grevios kritik om kontaktförbud i samband med umgänge med gemensamma barn avfärdar utredningen all kritik som felaktig utan att ens diskutera verkligheten för utsatta kvinnor och barn i Sverige. Kvinnofronten har upprepat lyft det faktum att en mamma som är utsatt för våld av pappan i Sverige ändå har skyldighet att underlätta förövarens umgänge med barnen, trots all kunskap som finns idag om risken för att kvinnan blir fortsatt utsatt, och till och med dödad, just i samband med umgänge. Detta är inte förenligt med rättssäkerhet för kvinnor och inte heller för barnen. I Sverige går förövarnas rätt till sina barn före såväl barnens som kvinnornas rätt till skydd från våld och hot. Detta måste ändras och Kvinnofronten reagerar starkt emot utredningens avfärdande av kvinnors och barns utsatthet i dessa fall.

KVINNOFRONTEN anser, i likhet med Grevio, att lagen om kontaktförbud **inte får undermineras** på grund av att pappan ska ha umgänge med gemensamma barn. Om ett sådant umgänge bedöms ska ske är det **samhällets** skyldighet att ansvara för att det kan ske, inte den utsatta mammans.

10.4.2 VÄSENTLIGHETSKRAVET FÖR MEDDELANDE AV KONTAKTFÖRBUD AVSEENDE GEMENSAM BOSTAD

Kvinnofronten stöder utredningens förslag att väsentlighetskravet i § 1 för beslut om kontaktförbud ska slopas.

Mot bakgrund av att utredaren föreslår att väsentlighetskravet ska tas bort vid ett första kontaktförbud (§ 1) framstår det dock som ologiskt att utredaren sedan kan förslå att det ska vara kvar när det gäller **den som brutit mot** ett utvidgat kontaktförbud (§ 3).

KVINNOFRONTEN anser att **väsentlighetskravet ska tas bort i såväl § 1 som § 3.**

10.5 DET GEOGRAFISKA OMRÅDET VID SÄRSKILT UTVIDGAT KONTAKTFÖRBUD

Diskussionen om det geografiska området gäller **återfallsförövare** – män som brutit mot kontaktförbud och därför dömts till särskilt utvidgat kontaktförbud. Men till och med när det gäller dessa fall diskuterar utredningen konsekvenser uteslutande ur förövarens perspektiv, om behovet av att garantera **hans** rättigheter. Den utsatta kvinnans eventuella rättigheter skriver utredningen inte ett ord om – hon har uppenbarligen inga.

ETT STORT PROBLEM MED KONTAKTFÖRBUD utan elektronisk övervakning är att fysiska överträdelser av kontaktförbudet ska kunna bevisas. Det lämnar stora möjligheter för förövare att överträda kontaktförbudet då de vet att ord kommer att stå mot ord. Mannen kan fortsätta hota och pressa kvinnan. Sett ur offrets perspektiv skulle elektronisk övervakning eventuellt kunna ge bevis för mannens fysiska överträdelser. Att mannen vet att sådana överträdelser skulle kunna bevisas genom den elektroniska övervakningen skulle därför troligen kunna minska antalet överträdelser. Men utredningen diskuterar inte ens detta, utan fokuserar på att elektronisk övervakning oftast skulle vara ett för stort ingrepp i den misstänktes integritet.

Utredningens resonemang visar med all beklagansvärd tydlighet på just det som Grevio kritiserar Sverige för, det vill säga ett närmast totalt fokus på ett försvar för mannens/förövarens fadersrätt och motsvarande ovilja att alls se ur brottsofferperspektiv. Kvinnor och barn har ingen rättssäkerhet.

Kvinnomisshandel är ett mycket vanligt förekommande brott, i Sverige liksom i andra länder, och det drabbar väldigt många av oss kvinnor. Samtidigt är det mycket få förövare som döms i Sverige. När det gäller kontaktförbud har såväl Brå⁸ som Polismyndigheten/Åklagarmyndigheten⁹ och andra instanser genom åren visat att lagen inte används av domstolarna annat än i undantagsfall, det vill säga helt emot lagstiftarnas intentioner. Detta har

lett till flera skärpningar av lagen genom åren, men tyvärr utan att någon förbättring skett. Att utredningen mot denna bakgrund av faktiskt konstaterat misslyckande kan förklara sig nöjd med lagen/rättstillämpningen är i det närmaste ofattbart.

Arbetsgrupp hos Kvinnofronten

I Kvinnofrontens arbetsgrupp för remissvaret har Gerda Christenson, Viktoria Folkesson, Eva Larsson och Regina Zaitzova ingått.

Stockholm den 17 januari 2021

Noter:

1. Dom mot professor Magnus Ulväng, Svea hovrätt 2018-10-25, mål nr. B 11573-17.
2. Jenny Westerstrand: *Kontextualiseringens svåra konst – Kunskap, kön och förbindelselinjer i en förundersökning om "hedersvåld"*. Sociologisk Forskning, årgång 54, nr 3/2017, sid 209–232.
3. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/statens-offentliga-utredningar/sou-1995-60-_GJB360
4. Eva Lundgren: *Väldets normaliseringsprocess och andra våldsförståelser*. Roks, nyutgåva 2012.
5. Kanske först beskrivet i Liz Kelly: *The continuum of sexual violence*, i red. Jalna Hanmer och Mary Maynard: *Women, violence and social control*. Macmillan Academic and Professional LTD 1987. Se även Eva Lundgren, Gun Heimer, Jenny Westerstrand, Anne-Marie Kalliokoski: *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfattningsundersökning*. Brottsövermyndigheten och Uppsala Universitet 2001.
6. Åsa Eldén & Jenny Westerstrand: *Hederns försvarare. Den rättsliga hanteringen av ett hedersmord*. Kvinnovetenskaplig Tidskrift 3/2004.
7. http://www.kvinnofronten.nu/pdf/KvF_SOU2019-32.pdf
http://www.kvinnofronten.nu/pdf/KvF_Ds2020-16.pdf
8. Brå: Rapport 2015:3, *Kontaktförbud – En utvärdering av ändringarna i lagen 2011*. Brå 2015.
9. Polismyndigheten & Åklagarmyndigheten: *Kontaktförbud – en kartläggning av tillämpningen med synpunkter på iakttagelserna*. Polismyndigheten NOA, Utvecklingscentrum Väst och SSI: Granskningsrapport 2020, dnr A197.994/2019/Utvecklingscentrum: Tillsynsrapport 2020:1. April 2020.